

Nr 17.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 94, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete¹, vilken enligt lag den 30 maj 1952 (nr 290) gäller till och med den 30 juni 1953, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1954.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft dels fyra före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen nr 219 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 391 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* om skyndsamma åtgärder för avskaffande av byggnadsregleringen samt nr 314 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr 390 i andra kammaren av herr *Wedén m. fl.* om viss inskränkning av byggnadsregleringen m. m., dels ock två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen nr 378 i första kammaren av herr *Sunne m. fl.* och nr 470 i andra kammaren av herr *Kristensson i Osby m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 219 och II: 391 hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas för ett slopande av byggnadsregleringen, i första hand för bostadsbyggandet, så att regleringen i sin helhet är avvecklad senast den 31 december 1953».

I de likalydande motionerna I: 314 och II: 390 föreslås, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t

¹ Senaste lydelse av vissa delar, se SFS 1948:186 och 749.

1. hemställa om omedelbar befrielse för bostadsbyggande, vatten- och avloppsledningar, industri- och handelsanläggningar från tillståndstvång för byggnadsarbete,

2. beträffande ramen för kommunala investeringar i övrigt anhålla att bestämmelser utfärdas i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, samt

3. beträffande säsongutjämnande åtgärder med avseende på byggnads- och anläggningsverksamheten ge till känna vad i motionen angivits».

I motionerna I: 378 och II: 470, vilka även de är likalydande, hemställas, »att riksdagen

1. beslutar om avveckling av byggnadsregleringen i enlighet med vad i motionen anförts,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att med avseende på säsongutjämnningen av sysselsättningen inom byggnadsfacken bestämmelser utfärdas och åtgärder förberedes på sätt i motionen förordats».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag och för yrkandena i motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Lagen den 30 juni 1943 (nr 444; ändr. nr 186/1948 och 749/1948) om tillståndstvång för byggnadsarbete gäller — sedan dess giltighetstid blivit förlängd, senast genom lag den 30 maj 1952 (nr 290) — till och med den 30 juni 1953.

Lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete stadgar i 1 §, att Konungen äger vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, förordna, att 2—7 §§ i lagen skola äga tillämpning. I dessa paragrafer finnes de bestämmelser rörande byggnadstillstånd m. m. vilka jämte huvudstadgandet i 1 § bildar grunden till gällande byggnadsreglering.

Genom kungörelse den 29 juli 1943 (nr 640) med tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda lag förordnade Kungl. Maj:t att 2—7 §§ skulle äga tillämpning och meddelade tillämpningsföreskrifter till lagen.

Enligt tillämpningsföreskrifterna, vilka vid skilda tillfällen ändrats, må åtskilliga slag av arbeten bedrivas utan byggnadstillstånd. Sedan byggnadsregleringen dryftades vid 1952 års riksdag, har genom kungörelser den 15 maj och den 12 december 1952 (nr 244 och 772) de ändringarna skett, att från tillståndstvång även undantagits installation av centraluppvärmning i en- och tvåfamiljshus, reparations- och förbättringsarbeten å sommarstugor med en yta av högst 50 kvadratmeter, arbete avseende växthus ävensom tillbyggnad av en- och tvåfamiljshus under förutsättning att husets

yta icke därigenom kommer att överstiga vad som gäller för beviljande av egnahemslån. Efter nämnda ändringar får nedan angivna arbeten bedrivas utan byggnadstillstånd:

1. schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbete för egnahemsbyggnad, avsedd för eget stadigvarande bruk;

2. arbete, avseende bostad, raststuga och stall, som avses i skogsförläggningsslagen den 25 maj 1951;

3. arbete, avseende installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar, där arbetet icke står i samband med annat byggnadsarbete, ävensom arbete, avseende elektrisk distributionsanläggning;

4. måleriarbete, som icke står i samband med annat byggnadsarbete;

5. arbete, avseende mindre komplettering (s. k. lapparbete) inom byggnad av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, där arbetet icke står i samband med annat byggnadsarbete;

6. uppförande av stängsel av enklare beskaffenhet;

7. anordnande av brunn, i den mån arbetet härmed icke erfordrar utförande av annat byggnadsarbete;

8. arbete, avseende enskild väg, under förutsättning att statsbidrag till arbetets utförande beviljats eller att vägen har till huvudsakligt ändamål att främja utforsling av skogsprodukter (skogsväg), ävensom sådan omläggning och förbättring av annan för nyssnämnda ändamål erforderlig enskild väg, att denna först därigenom kommer i det skick att utforsling av skogsprodukter kan äga rum på vägen;

9. arbete, avseende dikningsföretag för jordbruks- eller skogsbruksfastighets eget behov, ävensom, under förutsättning att statsbidrag till företaget beviljats, arbete, avseende annat torrläggningsföretag för jordbrukets eller skogsbrukets behov;

10. arbete, avseende ekonomibygnader för jordbruks- eller skogsbruksfastighets eget behov, ävensom arbete, avseende växthus;

11. reparations- och förbättringsarbete å flottled;

12. muddringsarbete, som utföres med mudderverk och som icke står i samband med eller eljest erfordrar utförande av annat byggnadsarbete;

13. statliga och statskommunalare beredskapsarbeten;

14. reparations- och förbättringsarbete å bostadshus med högst två bostadslägenheter (en- och tvåfamiljshus); dock erfordras byggnadstillstånd för sådant arbete, som avser

hus eller del därav, som huvudsakligen användes såsom sommarbostad eller för sport, jakt eller fiske eller dylikt, i den mån husets yta överstiger 50 kvadratmeter,

ökning av husets volym, i den mån husets yta därigenom kommer att överstiga vad som gäller såsom villkor för beviljande av egnahemslån enligt 5 § kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån,

minskning av bostadslägenheternas antal,

anordnande av rum i förut icke utschaktad eller icke inredd del av källarplan eller oinredd del av vindsplan i annat fall än då statligt lån eller bidrag för ändamålet beviljats eller då i källarplan anordnas nödigt ekonomitrymme för bostadslägenhet i huset,

utvändig puts av hus, som förut icke putsats.

Annat reparations- och underhållsarbete än sådant, som innefattas i

uppräknigen under 1—14, må ock bedrivas utan byggnadstillstånd, såframt för arbetets utförande sammanlagt komma att sysselsättas högst tre personer.

Såsom riktpunkt för handhavandet av tillståndsgivningen upprättas en *investeringsbudget*, som anger ramen för tillstånd för byggnads- och anläggningsverksamhet inom olika huvudområden. Av investeringsbudgeten anger en del, *tillståndsbudgeten*, omfattningen av de byggnadsföretag för vilka byggnadstillstånd planenligt kan beviljas, medan en andra del, *realbudgeten*, avser den faktiska byggnadsverksamhet, som kan beräknas äga rum vid tillståndsgivning i enlighet med det uppställda programmet. Vid tillståndsgivningen tages alltså i regel hänsyn till kvoter, som upptagits i tillståndsbudgeten. Undantag härifrån har emellertid i flera hänseenden medgivits av Kungl. Maj:t. Bl. a. har uppmjukningar skett under föregående år. Kungl. Maj:t har sålunda genom beslut den 5 december 1952 medgivit, att byggnadstillstånd må utan avseende å byggnadskvot men med beaktande av den lokala arbetsmarknaden och förhållandena i övrigt meddelas för uppförande av en- och tvåfamiljshus av den storlek, som gäller som villkor för beviljande av egnahemslån, ävensom för uppförande och tillbyggnad av sportstugor, om den blivande ytan ej överstiger 50 kvadratmeter. Slutligen har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1952 medgivit, att byggnadstillstånd beträffande arbeten över huvud, som beräknas icke draga högre kostnad än 10 000 kronor, må meddelas utan avseende å byggnadskvot.

Vissa utredningsförslag berörande byggnadsregleringen.

I samband med att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete senast förlängdes (proposition nr 94/1952) erinrades om att 1949 års *investeringskommitté* — som tillsatts för att verkställa utredning och avgiva förslag om formerna för den framtida investeringskontrollen — då ännu icke slutfört sitt arbete. Den 18 februari 1953 har emellertid kommittén avlämnat ett betänkande angående generella metoder och fysiska kontroller inom investeringspolitiken (SOU 1953: 6) och därmed avslutat sitt arbete. Kommittén anser, att den statliga investeringsverksamheten i princip bör kunna kontrolleras över budgeten. Även för de kommunala investeringarnas del bör enligt kommitténs mening den individuella tillståndsgivningen kunna slopas, under förutsättning att kommunerna i huvudsaklig överensstämmelse med kommunalläneutredningens förslag blir ålagda att skattefinansiera viss del av sina investeringsutgifter. Ej eller i fråga om bostadsbyggandet behöver den begränsning, som kan finnas nödvändig, enligt kommitténs åsikt ofrånkomligen ombesörjas genom en fysisk kontroll sådan som byggnadsregleringen. Icke ens vid en så betydande otillfredsställd efterfrågan på bostäder som för närvarande är rådande, skulle det vara uteslutet att kontrollera bostadsbyggandet med generella metoder, låt

vara att dessa skulle få tillämpas med stränghet. Men om bostadsefterfrågan i någon mån kunde begränsas, skulle det finnas större förutsättningar att under anlåtande av generella metoder utöva den erforderliga kontrollen över bostadsbyggandet med måttligare stränghet. I syfte att åstadkomma en begränsning av bostadsefterfrågan finner kommittén tillrädligt med en viss höjning av hyresnivån. Den begränsning av bostadsproduktionen, som alltjämt torde erfordras, bör kunna ombesörjas med generella medel. Kommittén förordar i detta syfte en skärpning av kreditvillkoren för finansiering av bostäder genom sänkning av belåningsgränserna och skärpning av amorteringsreglerna. I fråga om investeringsverksamheten inom företagssektorn — enskilda företag inom industri, handel, samfärdsel och jordbruk — finner kommittén att det icke går att på ett rimligt sätt utöva en effektiv kontroll över företagens investeringar med enbart fysiska medel. Enligt kommitténs mening måste därför den begränsning och den kontroll, som kan finnas erforderlig i fråga om dessa investeringar, ombesörjas genom åtgärder av penning- och finanspolitisk natur. Kommittén konstaterar vidare att byggnadsregleringen otvivelaktigt bidragit till den säsongutjämning, som ägt rum på byggnadsmarknaden. Med hänsyn härtill vore det ovisst hur en definitiv avveckling omedelbart av byggnadsregleringen skulle ställa sig ur säsongsynpunkt. På grund härav föreslår kommittén, att sådana åtgärder och bestämmelser, som är behövliga för en reglering i säsongutjämnande syfte, tills vidare behålles med möjlighet till successiv avveckling. Kommittén finner slutligen, att behovet av en samordnad investeringspolitik torde bli än mer kännbart när byggnadsregleringen upphäves. Rörande formerna för denna samordning har kommittén dock icke ansett sig kunna framlägga något förslag.

1951 års bostadsutredning har i sitt den 12 december 1952 dagtecknade betänkande angående samhällets stöd åt bostadsförsörjningen berört byggnadsregleringens verkningar i fråga om bostadsbyggandet. För betänkandet, som är stencilerat, ävensom för yttrandena över betänkandet har redogjorts i propositionen nr 138/1953 angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. Enligt utredningens mening talar alla skäl för ett slopande av varje restriktiv kvotering beträffande bostadsbyggandet. Medgivanden om igångsättning bör bindas enbart till de reala förutsättningarna: kommunal planering, arbetskrafts- och materialtillgång. En minoritet inom utredningen förordar avveckling av byggnadsregleringen.

Propositionen.

I propositionen har föreslagits, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete skall erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1954.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, har i propositionen bl. a. framhållit, att investeringskommitténs betänkande komme att bli

föremål för sedvanlig remissbehandling. Med hänsyn till omfattningen och vikten av de åtgärder kommittén föreslagit syntes tiden icke medge ett slutligt ställningstagande till kommitténs förslag under innevarande år.

Beträffande behovet av byggnadsregleringen har departementschefen anfört följande.

»Vid behandling i årets statsverksproposition ('Inkomsterna') av finansplanen har framhållits, att det ekonomiska läget i vårt land under det senaste året undergått en påtaglig förskjutning. Överkonjunkturen inom näringslivet har brutits, och ett läge uppnåtts som i stort sett präglas av ekonomisk balans. Den aktuella konjunkturbilden är emellertid icke entydig. Läget är i viss mån splittrat och den fortsatta utvecklingen svårbedömlig. Så länge detta ovissa konjunkturläge består, är det nödvändigt att bibehålla en restriktiv ekonomisk politik och att tills vidare upprätthålla de konjunkturdämpande åtgärderna, såsom kreditåstramning, byggnadsreglering och investeringsavgift. Man bör sålunda räkna med att byggnadsregleringen tills vidare kommer att bibehållas. Särskilt med hänsyn till vikten av att upprätthålla bostadsbyggandet i tillfredsställande omfattning måste utrymmet för andra byggnadsarbeten begränsas. Skulle en mycket stark nedgång av anspråken inom den enskilda investeringssektorn framträda, kan frågan om en avveckling i det väsentliga av byggnadsregleringen aktualiseras. Därest omständigheterna skulle medge en avveckling av denna reglering, torde fråga härom emellertid få prövas i anslutning till ett ställningstagande till investeringskommitténs förslag.

Jag vill understryka vad som i finansplanen sålunda anförts om nödvändigheten att med hänsyn till de många osäkra faktorer, som kan påverka konjunkturutvecklingen åt det ena eller det andra hållet, tills vidare bibehålla byggnadsregleringen. Även ur en annan synpunkt synes det betänkligt att i dagens läge avveckla byggnadsregleringen. Denna reglering är nämligen för närvarande det enda någorlunda effektiva hjälpmedlet varmed säsongutjämningsproblemet kan bemästras. Det kan icke vara försvarligt att avhända sig detta hjälpmedel innan något annat finnes att sätta i dess ställe. Det kommande ställningstagandet till investeringskommitténs förslag och de eventuella uppslag, vartill förslaget kan ge anledning, får utvisa huruvida det blir möjligt att med andra åtgärder åstadkomma en säsongutjämnning på byggnadsmarknaden.»

I propositionen har vidare lämnats vissa upplysningar om den faktiska byggnadsverksamheten under år 1952 samt om den byggnadsverksamhet, som beräknas ske under år 1953. Departementschefen förmåler härom följande.

»Enligt realbudgetberäkningen för år 1952 förväntades en ökning av den faktiska reglerade byggnadsverksamheten under året med cirka fem procent, under det att den budgeterade tillståndsgivningen enligt planen skulle hållas vid samma volym som under år 1951. Detta innebar, att den reduk-

tion i tillståndsgivningen, som genomfördes år 1951, skulle komma att bestå även under år 1952. Någon ökning av tillståndsgivningen ansågs nämligen ej kunna ifrågakomma med hänsyn till den förefintliga överbelastningen på byggnadsmarknaden, som bland annat resulterat i att byggnadstiderna för bostadshus, vilka färdigställdes i slutet av år 1951, kunde uppskattas till närmare 14 månader mot 11 å 12 månader för bostadshus, som färdigställdes ett år tidigare, och 6 å 8 månader år 1944.

Trots att man sålunda enligt planerna räknade med en volymmässigt oförändrad tillståndsgivning under år 1952, ansåg man sig likväl kunna förutse en minskning av byggnadstiderna och därigenom en ökning av den faktiska byggnadsverksamheten under år 1952 till följd av den förbättrade balansen på byggnadsmarknaden, som borde kunna ernås bland annat på grund av den restriktiva tillståndsgivningen. För att säkerställa en sådan utveckling ansågs det emellertid angeläget, att åtgärder vidtogs för att i görligaste mån minska betydelsen av de flaskhalsar, som hindrade byggnadsverksamheten — i första hand knappheten på murare och därefter på byggnadsgrovarbetare samt i tredje hand den begränsade tillgången på visst byggnadsmaterial. I detta syfte har bland annat under år 1952 genomförts en viss uppmjukning av gällande behörighetsprövning ävensom av de mellan byggnadsfackförbunden gällande gränsdragnings- och övergångsbestämmelserna. Härjämte har yrkesutbildningsverksamheten intensifierats, vilket på längre sikt kan komma att medföra en ökning av den yrkesutbildade arbetskraften. Vidare må nämnas, att ett mindre antal murare från Tyskland under viss del av året tillförts den svenska byggnadsmarknaden.

En viss sänkning av byggnadstiderna har i enlighet med beräkningarna kommit till stånd under år 1952. Sålunda uppgick den genomsnittliga byggnadstiden för bostadshus, som färdigställdes under sommaren och hösten år 1952, till omkring 12 månader. Gjorda beräkningar har även visat en ökning av den faktiska tillståndsberoende byggnadsverksamheten under år 1952 av åtminstone den omfattning, som man räknade med i realbudgeten för året. Sannolikt har ökningen till och med varit något större.

Under år 1952 har en betydande tillståndsgivning av sysselsättningsskäl förekommit utöver den ursprungligen fastställda tillståndsbudgeten. Anledningen härtill torde delvis vara, att under året en viss återhållsamhet i byggnads- och anläggningsverksamheten inom vissa kvotområden gjort sig gällande, vilket förhållande bland annat tagit sig uttryck i en betydande ökning av antalet ineliggande men ej utnyttjade byggnadstillstånd.

De lättnader å byggnadsmarknaden, som förmärkts under år 1952, har även föranlett genomförandet av de uppmjukningar av byggnadsregleringen, som förut redovisats.

Utvecklingen under år 1952 har sålunda gjort det möjligt att betydligt

utvidga tillståndsgivningen utöver den ursprungligen fastställda budgeten. Samtidigt har dock antalet utnyttjade byggnadstillstånd vuxit avsevärt. Det har emellertid förutsatts, att åtgärder, om så skulle visa sig erforderligt, skall vidtagas för att neutralisera den överbelastning å byggnadsmarknaden, som med stor sannolikhet skulle göra sig gällande, om dessa tillstånd utnyttjades samtidigt som en ökning av den budgeterade tillståndsgivningen komme till stånd. Under dessa förutsättningar har det med utgångspunkt från gjorda beräkningar rörande investeringsutrymmet under år 1953 ansetts möjligt att öka tillståndsbudgeten med närmare 400 miljoner kronor i förhållande till år 1952. Detta har med utgångspunkt från bland annat oförändrade byggnadstider beräknats komma att medföra en ökning av den faktiska byggnadsverksamheten med cirka 250 miljoner kronor från år 1952 till år 1953. Bostadsbyggandet skall enligt planerna taga i anspråk 200 miljoner kronor av denna ökning, vilket medger att under år 1953 drygt 53 000 lägenheter kommer att kunna färdigställas mot omkring 46 000 under år 1952. Med en ökning av den faktiska byggnadsverksamheten under år 1953 i angiven omfattning ligger det i sakens natur, att antalet sysselsättningstillstånd beräknas få en mindre omfattning under år 1953 än under år 1952. För undvikande av översysselsättning under sommarhalvåret 1953 måste man räkna med en restriktiv tillståndspolitik under våren och sommaren.

Tillståndsbudgeten för år 1953 för byggnads- och anläggningsarbeten har det utseende, som framgår av följande tablå. Närmare kommentarer till budgetens olika kvotområden har lämnats i bihang 3 av inkomstbilagan till årets statsverksproposition.»

	Miljoner kronor	
	Tillståndsbudget 1952	Tillståndsbudget 1953
A. Bostäder	1 500	1 700
B. Kvadratmeterkvot	60	90
C. Jordbruk, skogsbruk, fiske	8	6
D. Egentlig industri	202	200
E. Handel	66	81
F. Samfärdsel, vatten- och avloppsledningar. ...	1 189	1 297
G. Förvaltning, sociala byggnader, civilförsvaret, hälso- och sjukvård m. m.	126	159
H. Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler m. m.	236	260
I. Militära byggnader.....	80	90
J. Diversekvot	135	120
K. Sportstugor	10	5
L. Reservkvot	15	15
Summa	3 627	4 023

Lagrådet har lämnat lagförslaget om förlängning av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete utan erinran.

Utskottet.

Under senare år har i vida kretsar vuxit fram förhoppningar om en snar avveckling av det individuella prövningsförfarande, som den under världskriget tillkomna byggnadsregleringen innebär. Talrika uttalanden inom riksdagen vittnar härom. Också direktiven för 1949 års investeringskommitté bör i sammanhanget omnämnas. I dessa uttrycktes den uppfattningen, att ett prövningsförfarande av här avsett slag så långt det är möjligt bör undvikas i offentlig verksamhet och ersättas av åtgärder av generell natur. Åt kommittén uppdrogs att undersöka möjligheterna att upprätthålla en effektiv och ändamålsenlig investeringspolitik utan detaljreglering av byggnadsverksamheten.

Ovannämnda förhoppningar har så till vida infriats, att betydande uppmjukningar av byggnadsregleringen kunnat vidtagas. Detta har varit fallet särskilt under år 1952. Den irritation byggnadsregleringen oundvikligen medför torde också numera, i synnerhet vad gäller bostadsbyggandet, vara betydligt svagare än tidigare.

Vad åter angår möjligheten att helt avskaffa byggnadsregleringen vill utskottet erinra om innehållet i investeringskommitténs nyligen framlagda betänkande. Kommittén uttalar sig visserligen i princip för ett avskaffande. Men som förutsättning härför uppställer den vissa synnerligen vittgående åtgärder, vilka ovan i korthet angivits. Här må pekas på att kommittén förordar, att kreditvillkoren för finansiering av bostäder skall skärpas, att penning- och finanspolitiska medel skall användas för kontroll av företagsinvesteringar samt att olika funktioner av statsmakternas ekonomiska politik skall samordnas för att främja en önskvärd investeringsutveckling. Vidare må nämnas, att kommittén finner en viss höjning av hyresnivån tillräddig för att begränsa bostadsefterfrågan. Slutligen har kommittén föreslagit att regleringen icke omedelbart skall helt avvecklas utan tills vidare bibehållas, i den mån så erfordras för att erhålla en tillräckligt jämn fördelning av byggnadsverksamheten på vinter och sommar.

Med hänsyn till det sagda finner utskottet i likhet med departementschefen att ställning till frågan om byggnadsregleringens upphävande icke bör tagas nu. Detta desto mindre som konjunkturutvecklingen, såsom i finansplanen framhålles, ter sig svårbedömlig. Innan man kan överväga att avstå från de fördelar nuvarande reglering ovedersägligen medför, bör investeringskommitténs betänkande ha blivit föremål för en omsorgsfull remissbehandling och effektiva medel för åstadkommande av erforderlig säsongutjämning ha skapats.

Utskottet vill alltså tillstyrka propositionens förslag, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete skall erhålla förlängd giltighet under ännu ett år.

Den ståndpunkt utskottet intagit beträffande propositionen innebär,

att utskottet tar avstånd från yrkandet under 1. i motionerna I: 378 och II: 470, vilket går ut på att riksdagen nu skulle besluta slopa byggnadstillståndstvånget. Ej heller yrkandet under 2. i sagda motioner finner utskottet skäl biträda. Sistnämnda yrkande, vilket torde få anses framställt under den förutsättningen att yrkandet under 1. vinner bifall, syftar till en riksdagsskrivelse med anhållan att vissa bestämmelser nu utfärdas rörande säsongutjämningen. En dylik skrivelse är emellertid icke lämplig under tiden för remissbehandlingen av investeringskommitténs betänkande angående bl. a. säsongutjämningsspörsmålet. Utskottet får alltså avstyrka bifall till motionerna I: 378 och II: 470.

I övriga av utskottet i detta sammanhang behandlade motioner påyrkas icke ett omedelbart upphävande av byggnadsregleringen i hela dess vidd. I motionerna I: 219 och II: 391 hemställas om riksdagsskrivelse med anhållan, att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas för ett successivt slopande av byggnadsregleringen, i första hand för bostadsbyggandet, så att regleringen i sin helhet vore avvecklad senast den 31 december 1953. I motionerna I: 314 och II: 390 föreslås bland annat, att riksdagen måtte hemställa om ett omedelbart partiellt hävande av regleringen, varigenom byggnadsarbeten avseende bostäder, vatten- och avloppsledningar samt industri- och handelsanläggningar skulle befrias från tillståndstvång. De uppmjukningar i tillämpningen av byggnadstillståndslagen, som nämnda fyra motioner sålunda förordar, skulle uppenbarligen allvarligt äventyra regleringens roll såsom investeringsbegränsande och säsongutjämnande faktor. Det bör ju bl. a. beaktas, att enbart för bostadsbyggandet anslagits 1 700 miljoner kronor av 1953 års tillståndsbudget å sammanlagt något mer än 4 000 miljoner kronor. Vad här ovan åberopats gentemot ett generellt avskaffande av regleringen äger därför sin giltighet jämväl såsom motivering för att ej heller nu behandlade uppmjukningar av regleringen för närvarande bör få komma till stånd. Utskottet kan därför icke biträda förevarande motionsyrkanden.

I de ovan berörda motionerna I: 314 och II: 390 föreslås att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra uttalanden i ytterligare två hänseenden. Motionärerna vill enligt punkt 3 i motionsyrkandet, att riksdagen i fråga om säsongutjämningen skall ge till känna vissa synpunkter som i motionerna angivits. Av skäl, motsvarande dem utskottet anfört beträffande liknande yrkande i motionerna I: 378 och II: 470, kan utskottet icke stödja nu behandlade yrkande. Vidare önskar motionärerna, såsom framgår av punkt 2 i deras hemställan, att beträffande kommunala investeringar, som ej avser bostadsbyggande, vatten- och avloppsledningar eller industri- och handelsanläggningar (i vilket hänseende motionärerna ju föreslagit befrielse från tillståndstvång), bestämmelser skall utfärdas i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer. I motionerna anföres härutinnan bland annat följande. Åtminstone de större kommunerna borde under

en övergångsperiod, intill dess tillståndsvånget kunde helt släppas, få för en lämplig tidsperiod ange sitt aktuella behov av investeringar fallande under byggnadsregleringen. Därefter borde en tillståndsram för varje kommun fastställas, inom vilken ram kommunen finge själv fritt avgöra vilka projekt den ville genomföra och även turordningen mellan dessa. Enligt utskottets mening är sagda system med kommunala kvoter förenat med avsevärda olägenheter. Lämpliga normer saknas för ett fastställande av dylika kvoter utan prövning av varje särskilt byggnadsprojekt. Avses den föreslagna ordningen skola innebära att varje projekt skall liksom hittills granskas av arbetsmarknadsmyndigheterna, finge granskningen ske vid bestämmande av investeringsram för kommunen. Någon sådan ram fastställs f. n. icke, varför denna kvotering åtminstone innan systemet fungerat några år skulle innebära betydande ökning av arbetsmarknadsmyndigheternas arbete. Utskottet kan icke finna det lämpligt att — samtidigt som ett upphävande av byggnadsregleringen i viss mån vunnit aktualitet — genomföra dylika förändringar i förfarandet vid tillståndsgivningen.

Utskottet avstyrker alltså bifall beträffande samtliga yrkanden, som framställts i motionerna I: 219 och II: 391 samt I: 314 och II: 390.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 378 och II: 470 bifalla förevarande proposition;

B. att motionerna I: 219 och II: 391 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 314 och II: 390 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1953.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Nils A. Larsson, Albert Hermansson*, Lindahl, Ivar Nilzon, Boo och Georg Carlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, Nyberg, Andersson i Ryggestad, Bengtsson i Halmstad, Carlsson i Stockholm, Munktell och Jansson i Benestad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Osvald, Nyberg, Carlsson* i Stockholm och *Munktell*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»I propositionen föreslås, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1954. Lagens tillkomst berodde på arbetskraftsbrist och materialknapphet till följd av försvarsansträngningarna och importsvårigheterna under senaste världskriget. Lagen har emellertid — utan att den väsentligt ändrats — gällt under snart tio år, varav åtta efter det kriget i Europa upphört. Propositionens förslag innebär, att lagen för tionde gången förnyas för ett år framåt.

Det har syns många naturligt, att nämnda lag jämte den därpå grundade byggnadsregleringen skulle avvecklas, då de av kriget föranledda förhållandena icke längre vore för handen. Också uppdrogs redan för fyra år sedan åt 1949 års investeringskommitté att undersöka möjligheterna att ersätta ifrågakvarande detaljreglering med åtgärder av mera generell natur.

I propositioner till 1951 och 1952 års riksdagar uppgavs, att investeringskommittén inom de närmaste månaderna efter respektive propositions avgivande avsåge att slutföra sitt arbete. Emellertid har kommitténs betänkande, som icke justerats förrän den 31 december 1952, avlämnats först den 18 februari 1953. Kommitténs uppfattning är, att byggnadsregleringen bör avskaffas. Kommittén föreslår att i stället vissa närmare angivna, generellt verkande medel skall användas. I propositionen uttalas, att med hänsyn till omfattningen och vikten av de åtgärder kommittén föreslagit tiden icke syntes medge ett slutligt ställningstagande under år 1953 till kommitténs förslag. Det understrykes vidare, att det med hänsyn till de många osäkra faktorer, som kan påverka konjunkturutvecklingen, vore nödvändigt att tills vidare bibehålla byggnadsregleringen.

Utskottet finner det önskvärt att investeringskommitténs förslag noga överväges. Emellertid vill utskottet framhålla, att vådorna med ett alltför långvarigt övervägande icke är obetydliga. Nackdelarna av att bibehålla byggnadsregleringen är enligt utskottets mening betydligt större än fördelarna. Denna uppfattning vinner som antytts kraftigt stöd i investeringskommitténs betänkande.

En av de mindre olägenheterna av byggnadsregleringen är att den nödvändiggör en kostsam administrativ apparat och att enskilda måste sätta till arbete och tid för att ställa sig de talrika och svåröverskådliga bestämmelserna på området till efterrättelse. Allvarligare är att statliga organs möjligheter att bedöma behovet och angelägenheten av olika byggnadsprojekt är begränsade. Mycket ofta synes därför slumpen komma att avgöra vem av flera sökande som erhåller byggnadstillstånd. I synnerhet bör emellertid beaktas, att regleringen i avsevärd grad kommit att leda till feldispo-

nering av landets investeringsresurser. Bl. a. har, som framgår av de i ämnet väckta motionerna, bostadsproduktionen satts i efterhand i en utsträckning som knappast varit av statsmakterna avsedd.

Som skäl för att alltjämt bibehålla byggnadsregleringen har främst nämnts, att regleringen utgör ett led i regeringens restriktiva ekonomiska politik. Visserligen råder för närvarande icke någon överkonjunktur, men då läget enligt vad i årets finansplan anföres är ovisst, anses det nödvändigt att bevara det investeringsbegränsande medel som byggnadsregleringen utgör. Utskottet vill härtill anmärka, att avmattningen inom den enskilda investeringssektorn nu synes ha blivit så påtaglig att det knappast torde kunna erbjuda sig gynnsammare tillfälle för en övergång till en med generella medel verkande investeringspolitik.

Ibland har såsom motiv för en förlängning av byggnadsregleringen framhållits att därigenom lokaliseringen av enskilda industriföretag kunde påverkas på ett ur samhällets synpunkt lämpligt sätt. Utskottet vill i detta hänseende erinra om att i proposition nr 127/1952 angående anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen uttalats, att tillståndsgivning för att förhindra olämplig lokalisering icke ansåges erforderlig.

En annan synpunkt framhäves i förevarande proposition mot tanken att avveckla byggnadsregleringen. Denna vore för närvarande det enda någorlunda effektiva hjälpmedel varmed säsongutjämningsproblemet kunde bemästras. Utskottet kan i denna fråga återopa, att investeringskommittén icke ansett hänsyn till önskvärdheten av säsongutjämning utgöra tillräckligt skäl för regleringens bibehållande.

Med hänsyn till det sagda finner utskottet, att byggnadsregleringen — såsom yrkas i motionerna I: 378 och II: 470 samt I: 219 och II: 391 — bör kunna slopas redan innevarande år. Den exakta tidpunkten för regleringens upphörande synes lämpligen böra bestämmas till den 1 oktober.

Därest riksdagen beslutar i enlighet med vad utskottet sålunda förordar, bör åtgärder förberedas för att tillgodose det viktiga önskemålet att utjämna säsongvariationerna inom byggnadsverksamheten. Härför finnes, som i motionerna I: 378 och II: 470 påpekats, olika utvägar. Att det allmänna, såväl stat som kommun, kan genom lämpligt val av igångsättnings-tider för sina egna byggnadsföretag bidra till en lösning av säsongutjämningsproblemet synes sannolikt. Utskottet instämmer dock i den i nyssnämnda motioner framförda synpunkten att detta icke får innebära en särskild belastning för den kommunala bostadsproduktionen i jämförelse med annan sådan. En viss differentiering av utgående subventioner till bostadsbyggandet, så att ett något ökat stöd lämnas till vinterbyggen, kan också, som investeringskommittén framhållit, verka säsongutjämnande. Vid ställningstagandet till detta problem bör det emellertid ej heller förbises att den tekniska utvecklingen och t. ex. bostadsbyggandets ökade bedri-

vande i stordrift i många fall gjort det till ett rent ekonomiskt intresse för vederbörande företag att upprätthålla en kontinuerlig drift året om.

De åtgärder, som från det allmännas sida behöver vidtagas av ovan nämnd karaktär eller som kan komma att förordas i samband med remissbehandlingen av investeringskommitténs betänkande, kräver givetvis viss förberedelsestid. Utskottet vill därför icke motsätta sig att ett system med igångsättningsmedgivanden, meddelade av de lokala arbetsmyndigheterna, får stå till buds under en övergångsperiod sedan byggnadsregleringen i övrigt avvecklats och intill dess en annan effektiv ordning för säsongutjämningsproblemets lösning hunnit bringas i funktionsdugligt skick. Dyliga igångsättningsmedgivanden skall dock, som i motionerna I: 378 och II: 470 framhålles, icke användas för att på något sätt begränsa byggnadsverksamhetens kvantitativa omfattning utan endast för att i den utsträckning så kan befinnas erforderligt bidra till dess ur säsongutjämningsynpunkt lämpliga fördelning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å förevarande proposition, i anledning av motionerna I: 219 och II: 391, I: 314 och II: 390 samt I: 378 och II: 470, för sin del antaga följande förslag till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444)
om tillståndstvång för byggnadsarbete.**

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 30 maj 1952 (nr 290) gäller till och med den 30 juni 1953, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1953.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förbereda åtgärder i säsongutjämnande syfte samt i proposition, om så befinnes lämpligt till den höstriksdag som kan komma att hållas innevarande år, dels redovisa nyssnämnda förberedelser, dels ock framlägga erforderliga förslag i ämnet.»
